

Adviesraad
Sociaal Domein
Zoetermeer

Het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Zoetermeer
Postbus 15
2700 AA Zoetermeer

Onderwerp: **Ongevraagd advies 18- / 18+**

Telefoon 06 2570 8767
Adviesraadsociaaldomein@zoetermeer.nl

Datum
12 december 2017

Uw kenmerk
-

Ons kenmerk
Adviesraad sociaal domein
2017 - 02

Geacht College,

Aanleiding

De Adviesraad Sociaal Domein Zoetermeer heeft verschillende signalen ontvangen over problemen rondom de overgang van 18- naar 18+, zowel vanuit de doelgroep als van professionals. Daarom hebben wij besloten dit als speerpunt te benoemen en u hierover ongevraagd te adviseren.

Er is veel aandacht voor het onderwerp 18-/18+ en het is een ingewikkeld onderwerp. Ondanks alle goede bedoelingen verloopt de overgang van 18- naar 18+ niet altijd soepel, vooral niet voor jongeren die zorg ontvangen. De overgang van de ene vorm van zorg naar de andere en dus van de ene wet naar één of meerdere andere wetten is in theorie goed geregeld, maar brengt in de praktijk regelmatig de nodige zorgen en complicaties met zich mee. Er is dus nog ruimte voor verbetering op dit onderwerp en dat vraagt om een sociaal domein brede aanpak.

Werkwijze en cliëntenparticipatie

We hebben ons binnen ons netwerk laten informeren door diverse organisaties, door verschillende landelijke informatiepunten en door de gemeente. Dit was aanleiding om een themabijeenkomst te organiseren.

Themabijeenkomst

We hebben op 20 september 2017 een themabijeenkomst gehouden over dit onderwerp. Een spreker van de hersenstichting gaf tijdens deze bijeenkomst een lezing over het puberbrein, dat zich vanaf het 12^e tot het 27^e levensjaar ontwikkelt tot een volwassenbrein. Als je dus kijkt naar de ontwikkeling van de hersenen is de leeftijd van 18 jaar voor de overgang van minderjarig naar meerderjarig eigenlijk niet goed te onderbouwen en loopt de wet niet in gelijke tred met de ontwikkeling van de jongeren.

Vervolgens was er een spreker van JONG doet mee, die sprak namens jongeren die in zorg waren rond hun 18^e levensjaar en ervaring hadden met deze overgang. Tot slot heeft de gemeente toegelicht wat er allemaal al gedaan wordt om de overgang van 18- naar 18+ zo goed mogelijk te laten verlopen.

Vervolgens was er voor de aanwezigen ruimte voor discussie, waarbij drie vragen centraal stonden:

1. Met 18 jaar ben je voor de wet volwassen, maar wat zijn kenmerken van volwassen gedrag? En is het aannemelijk dat kinderen die jeugdhulp krijgen deze kenmerken eerder of later vertonen?
2. Wat zijn voor- en nadelen van de scheiding tussen zorg voor 18- en 18+
3. Wat zijn randvoorwaarden voor een goede overgang van zorg van 18- naar 18+. En wie kan voor deze randvoorwaarden zorgen?

Opbrengst themabijeenkomst

De belangrijkste punten voor goede zorg voor jongeren die hulp nodig hebben rond hun 18^e die daar naar voren kwamen en die wij als adviesraad ondersteunen, zijn:

- Werk sociaal domein breed en niet vanuit verschillende domeinen ;
- Zorg voor een goede samenwerking tussen domeinen, waardoor hulpverleners beter samen kunnen werken en regie kunnen houden totdat aan basisvoorwaarden is voldaan (basisvoorwaarden staan hieronder nader uitgewerkt)
- Focus op talent en behoefte van jongeren, zodat er maatwerk ontstaat. Dus niet aanbod gericht, maar vraaggericht werken.
- Begin op tijd met voorbereiden, vanaf 16 jaar. School is volgens jongeren een logische plek om hiermee te beginnen.

Bespreking conceptadvies

Op basis van de informatie die we al hadden en de input van bovenstaande bijeenkomst is er een conceptadvies opgesteld. Deze is op 13 november 2017 besproken met acht professionals uit de jeugdhulp en vervolgens met 6 jongeren, twee maatjes (vrijwilligers) en enkele professionals die jongeren ondersteunen. Met de input die we tijdens deze bespreking kregen hebben we dit advies definitief gemaakt.

Adviezen

De zorg rondom het 18^e levensjaar, ruim genomen tussen de 16 en 27, wordt regelmatig belemmerd door verschillende wetten. Vooral bij jongeren die zorg ontvangen.

Algemene adviezen:

1. ***Als Adviesraad sociaal domein adviseren wij de gemeente om meer integraal op het sociale domein te werken.***
2. ***Wij adviseren om weer een wethouder aan te stellen in de gemeente die verantwoordelijk is voor het gehele Sociale Domein.***

Adviezen 18- / 18+

3. ***Daarnaast adviseren wij om een proeftuin te starten met een apart budget voor domein overstijgende problematiek van 18-/18+-jongeren.*** Professionals moeten in deze proeftuin samenwerken, zodat er voor de jongere ook echt één plan komt. Regiehouders krijgen in deze proeftuin mandaat (zowel financieel als in handelen) en houden deze zo lang als nodig is om maatwerk te kunnen leveren. Dit betekent een verschillende behandeling voor verschillende jongeren in de proeftuin. Het verschil is immers de bedoeling en de proeftuin sluit daarmee aan bij de transformatie. Wij adviseren ook om goed te monitoren en evalueren wat de opbrengsten zijn van deze proeftuin. En bij gebleken succes deze werkwijze (of succesvolle onderdelen daarvan) te implementeren.
4. ***Tot slot adviseren we u om bij het opstarten van een proeftuin en het uitwerken van beleid gebruik te maken van een panel van jongeren (en eventueel ouders en/of maatjes) om het beleid te toetsen.***

Kwaliteit hulpverlening

De samenwerking tussen verschillende hulpverleners van verschillende instanties blijkt in de praktijk nog niet altijd optimaal; dat wordt door medewerkers uit verschillende organisaties benoemd. Er wordt aangegeven dat er op de samenwerking nog winst te behalen is, maar dat meer overleggen zeker niet deze winst opleveren.

Ook wordt er aangegeven dat jongeren gedurende hun zorgtraject te maken krijgen met veel hulpverleners. Dit komt door groot verloop van hulpverleners, veel verschillende disciplines die betrokken zijn bij een jongere en door overgang van zorgvormen. In bovengenoemde proeftuin staat regie centraal en moet echt samengewerkt worden met een overzichtelijk aantal hulpverleners.

Door mandaat en vast beschikbaar budget kan op maat benodigde hulp worden ingezet. Uitgaande van vraag in plaats van aanbod. Waardoor alleen die hulpverleners betrokken worden die er toe doen. Daarnaast is kennis nodig van kwaliteiten van de eigen organisatie, maar juist ook van kwaliteiten van andere organisaties, zodat iedereen kan doen waar hij het beste in is.

5. ***Wij adviseren de gemeente om te sturen op kwaliteit van geleverde zorg, maar ook om de kwaliteiten van instellingen in kaart te brengen op basis van eerder behaalde resultaten en tevredenheid van cliënten.***

Er zijn diverse trainingen beschikbaar die jongeren voorbereiden op zelfstandigheid. Deze trainingen worden door diverse organisaties uitgevoerd. Groepstrainingen gaan echter pas van start als er voldoende deelnemers zijn.

6. ***We adviseren de gemeente om er op te sturen dat deze trainingen in gezamenlijkheid worden gegeven, zodat de groepen sneller volstromen en de jongeren van start kunnen met de training.***

Netwerk

Zowel jongeren als professionals geven aan dat het allerbelangrijkste voor een goede overgang van 18- naar 18+ is iemand waarop je kunt terugvallen. Het is van belang dit over een langere periode een vast persoon is, waar de jongere vertrouwen in heeft en waar hij/zij een klik mee heeft. Dit is bij voorkeur iemand uit het eigen netwerk van de jongeren, bijvoorbeeld een JIM (jouw ingebrachte mentor). Indien er niemand in het eigen netwerk is die deze rol kan vervullen kan het ook door een vrijwilliger/maatje worden gedaan.

De mentor is een stabiele volwassene met voldoende levenservaring en moet in staat zijn de jongeren langdurig te begeleiden. De continuïteit is van belang.

7. ***We adviseren dat de gemeente een mentor faciliteert voor alle jongeren die zorg ontvangen en daar behoefte aan hebben.*** Deze mentor is in staat zaken te regelen voor, maar vooral met de jongere en kan de juiste hulp voor de jongere inschakelen. De gemeente kan de mentoren ondersteunen met trainingen, mogelijkheid tot vragen stellen en informatie.

Randvoorwaarden participatie

Als je wilt dat een jongere/jong volwassene goed kan participeren in de maatschappij, dan is het van belang om daar een aantal randvoorwaarden voor te creëren. Zorg zou dan ook niet op een vooraf bepaalde leeftijd moeten stoppen, maar op een moment dat er aan voldoende randvoorwaarden wordt voldaan.

Randvoorwaarden die nodig zijn om participatie in de maatschappij van jongeren/jong volwassenen te laten slagen zijn:

- Een perspectiefplan voor de jongere
- Passende huisvesting
- Basisinkomen voor eten, drinken, hygiëne en verzekeringen
- Netwerk om op terug te vallen of advies te vragen (tenminste 1 informeel contact en 1 formeel contact)
- Dagbesteding (school, werk, ervaringsplek)

8. ***Wij adviseren de gemeente om in de proeftuin de casussen door te laten lopen tot aan het moment dat er aan bovenstaande randvoorwaarden is voldaan.*** Uiteraard gelden de randvoorwaarden voor alle jongeren. Voor alle jongeren die in zorg zitten moet extra aandacht zijn voor het creëren van deze randvoorwaarden.

Een van de problemen is huisvesting. Feit is dat er op dit moment een groot tekort is aan passende jongeren huisvesting.

9. ***Daarom adviseren wij de gemeente om actief te werken aan voldoende passende huisvesting. Om een oplossing te vinden adviseren wij de gemeente om out of the box denken te stimuleren en bijvoorbeeld initiatieven als een ervaringshuis nader te onderzoeken.***

Op basis van ervaringen blijkt dat budgetten van jongeren tot 23 jaar ontoereikend zijn voor het bekostigen van hun vaste lasten, zoals eten, drinken, hygiëne, verzekeringen en huisvesting. Dit leidt ertoe dat jongeren al vroeg schulden opbouwen als zij gedwongen zelfstandig moeten wonen en geheel afhankelijk zijn van eigen inkomsten (minimum loon of uitkering).

10. ***Wij adviseren de gemeente om een oplossing te zoeken voor dit budgetprobleem en hiermee in de proeftuin te experimenteren.*** Jongeren geven aan behoefte te hebben aan inclusief wonen (dus huur inclusief vaste lasten).

Als jongeren uit de gesloten jeugdzorg komen, moeten ze de mogelijkheid hebben om hun zaken te kunnen regelen. Ze hebben dan geen adres, staan dus niet ingeschreven en daardoor worden ze belemmerd in regelen van een aantal randvoorwaarden. In theorie zou het mogelijk moeten zijn om aanvragen te doen zonder woonadres, maar uit de praktijk komen signalen dat dit niet mogelijk is.

11. ***We adviseren de gemeente om professionals en ambtenaren goed te informeren over de mogelijkheden voor jongeren uit gesloten jeugdzorg zonder vast woonadres.***

De randvoorwaarde dagbesteding of opleiding is belangrijk voor de jongeren om te participeren. Het is dus van belang dat dit goed geregeld is. Jongeren geven aan dat ze soms in de knel komen op hun opleiding of met hun dagbesteding, omdat de meeste afspraken met hulpverleners of ambtenaren onder school of werktijd vallen

12. ***Advies aan de gemeente is om te onderzoeken of flexibelere tijden voor zorg en ondersteuning mogelijk is.***

Landelijk beschikbare kennis en instrumenten

13. **We adviseren om gebruik te maken van kennis en instrumenten, waarvan we weten dat ze werken en die reeds beschikbaar zijn.** Voorbeelden hiervan zijn:
- De '[toolkit 16-27](#)' voor gemeenten en professionals. Hierin staat veel bruikbare informatie over dit onderwerp. O.a. bruikbare typering van kwetsbare jongeren in de adolescentiefase (zoals jongeren met een lvb, schoolverlaters, jonge vluchtelingen) en een checklist voor het maken van een toekomstplan (perspectiefplan).
 - Een ander bruikbaar instrument is de [Kwikstartapp voor jongeren](#), ontwikkeld door Stichting Kinderperspectief. De app helpt jongeren van 16-23 jaar om overzicht te bewaren bij alles wat geregeld moet worden bij de overgang naar volwassenheid. Een hulpmiddel dat jongeren altijd bij de hand kunnen hebben om even op terug te vallen. Het zou handig zijn als deze app gekoppeld wordt aan een voor jongeren bruikbare sociale kaart van Zoetermeer.
 - [JIMwerkt](#) is een beweging waarmee we de grenzen tussen professionals en niet-professionals vervagen: iedereen is een gelijkwaardige mededeskundige. JIMwerkt maakt het mogelijk dat iedere zorg- en onderwijsinstelling gebruik kan maken van de JIM-aanpak, zodat iedere jongere een vertrouwenspersoon in zijn eigen omgeving kan krijgen: een JIM.

Advies communicatie aan alle Zoetermeerse jongeren

Vanuit de gemeente Zoetermeer ontvangen alle jongeren een flyer om hen te informeren over de overgang van 18- naar 18+ en wat daarbij komt kijken, wat ze moeten regelen en bij wie ze terecht kunnen voor hulp als ze die nodig hebben. Jongeren gaven aan dat informatie vanuit de gemeente vaak in onleesbare taal is geschreven. Ze gaven ook aan dat lange teksten niet gelezen worden.

14. **Advies aan de gemeente is om deze flyer te evalueren met Zoetermeerse jongeren.**

Jongeren gaven aan het op prijs te stellen als er met regelmaat een voorlichtingsavond zou zijn, waar ze met praktische vragen heen kunnen. Waar uitleg is 'in hun taal', bij voorkeur door een ervaringsdeskundige jongere.

15. **We adviseren de gemeente om nader te onderzoeken of hier inderdaad behoefte aan is.**

Reactie op ongevraagd advies

Graag ontvangen wij voor 1 februari 2018 uw reactie op dit advies. We zijn blij dat we op een constructieve manier in overleg zijn en staan open voor een vervolgesprek. Graag willen wij betrokken blijven bij het onderwerp.

Met vriendelijke groet,

Namens de Adviesraad sociaal domein Zoetermeer

Paula Schaling
Voorzitter